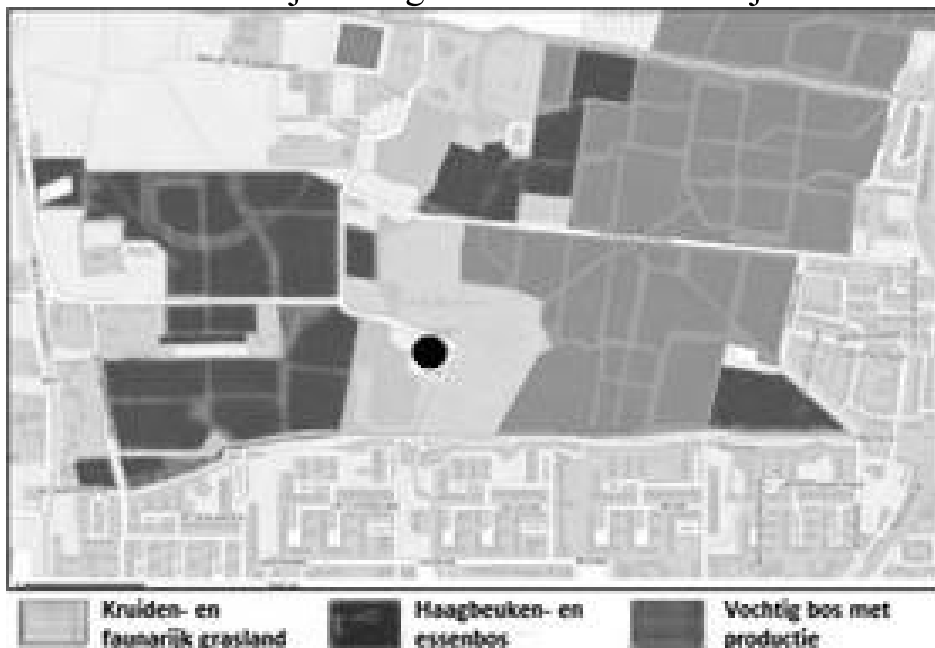

Nachtvlinderresultaten Leeuwarderbos 2013; zandsorten op kleigrond Jeroen Breidenbach en Merel Zweemer

Het Leeuwarderbos, een circa 150 hectare groot bos op kleigrond, is in 1992 aangeplant ten noorden van Leeuwarden. Dit bos valt te verdelen in drie verschillende stukken. Ten westen ligt het recreatiebos, bestaande uit vooral duurzame boomsoorten. In het midden ligt een moerasdeel bestaande uit water, rietpartijen en graslanden. In het oosten ligt het productiebos, vooral bestaande uit een monotoon populierenbestand met veel brandnetels als ondergroei. In het gehele bos lopen enkele aangelegde zandpaden. Naaldbomen zijn, op twee na, niet aanwezig in het bos.

Sinds 2012 is het Leeuwarderbos studiegebied geworden voor het Natuurmuseum Fryslân voor het onder andere vaststellen van biodiversiteit. Nachtvinders is één van de familiegroepen die wij in samenwerking met het Natuurmuseum Fryslân en camping Taniaburg vanaf 2012 aan het bekijken zijn. In dit artikel doen wij verslag van het nachtvlinderjaar 2013.

*Afbeelding 1.
Studiegebied
Leeuwarderbos
(Provinsje Fryslân,
2011).*

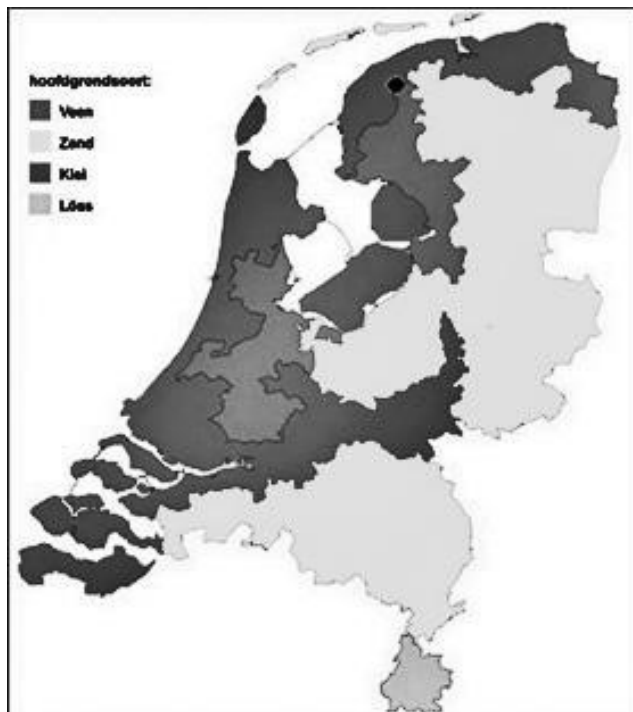
Wij zijn dit jaar op pad geweest op avonden/nachten dat het boven de 15 graden bleef met weinig wind. Dit gebeurde op acht verschillende dagen, alle op dezelfde locatie; namelijk camping Taniaburg (zwarte stip; afbeelding 1). We schreven alle macro's op en stopten deze in plastic bakjes om ervoor te zorgen dat de individuen ook goed geteld konden worden. Micro's namen we sporadisch mee in de tellingen maar laten we in dit artikel buiten beschouwing. In tabel 1 zijn onze resultaten weergegeven.

Dag	Methode	#Soorten	#Individen
16-06-2013	Licht	30	153
18-06-2013	Licht	39	202
05-07-2013	Licht	36	115
12-07-2013	Licht	67	311
21-07-2013	Licht	40	133
22-07-2013	Smeer	23	259
16-08-2013	Licht	57	449
30-08-2013	Licht + Smeer	45	281
		143	1903

Tabel 1. Resultaten nachtvlinderen Leeuwarderbos

In totaal zijn er 1903 individuele macronachtvlinders gevangen op acht verschillende nachten. Dit betekent dat er gemiddeld 238 nachtvlinders per telling gevangen werden, een vrij hoog aantal. Als nachtvlinderaars mochten we dit jaar niet klagen. 2013 een goed vlinderjaar?

In gemiddelde zomers is het bos vrij vochtig tot nat. Deze zomer echter was het behoorlijk droog. In de perioden van de droogte (met name juli-augustus) viel het ons op dat wij tijdens het nachtvlinderen een aantal soorten tegenkwamen die we niet verwacht hadden op deze locatie. Toen we ons verder verdiepten in deze materie ontdekten we dat het Leeuwarderbos dicht bij de grens ligt met zandgronden, hemelsbreed circa 7,5 kilometer. In afbeelding 2 staat een kaart weergegeven van de grondsoorten in Nederland. Het Leeuwarderbos staat hierin met een zwarte stip aangegeven.

Afbeelding 2. Grondsoorten Nederland (Meteo consult, 2009).

Ons vermoeden is dat veel zandsorten geprofiteerd hebben van deze droogte. De enige kanttekening hierbij is dat wij geen zicht hebben op nachtvlinderbewegingen om ons heen. We weten niet of deze beweging van de zandsorten richting het Leeuwarderbos wordt veroorzaakt door zwerfgedrag of dat het areaal van de nachtvlinders in kwestie enorm is uitgebreid.

Deze zomer hebben wij elf zandsorten gevangen waarvan bij minstens vier soorten het Leeuwarderbos in eerste instantie niet aan de habitatomschrijving voldoet. Bijvoorbeeld de berken-orvlinder (*Tetheella fluctuosa*, afbeelding 3) die leeft in oude, volgroeide loofbossen en op beboste heiden. Van de donkere grasuil (*Tholera cespitis*) zijn tot nu toe alleen waarnemingen uit de omgeving van Appelscha en Lauwersoog. De gerimpelde spanner (*Macaria liturata*) leeft zelfs uitsluitend op naaldbomen. Deze bomen groeien nauwelijks in de omgeving van Leeuwarden, waardoor het een mysterie is hoe deze soort in het Leeuwarderbos gevangen kon worden.

De meeste andere nieuwe soorten die wij vingen, leven op zandgronden in het binnenland. Ondanks dat Leeuwarden in eerste instantie niet aan een zandgrond doet denken, is het goed mogelijk dat de juiste omstandigheden, waaronder de benodigde waardplanten, deze omgeving wel tot een geschikt habitat maken voor deze soorten. De grijze grasuil (*Mythimna pudorina*), drielijnuil (*Charanyca trigrammica*), marmerspanner (*Ecliptopera silaceata*) en gewone silene-uil (*Hadena bicruris*) zijn voorbeelden van in het Leeuwarderbos gevangen soorten die mogelijk op meer locaties kunnen voorkomen dan tot nu toe bekend is. De lindeknotsvlinder (*Plagodis dolabraria*) is dit jaar voor het eerst vastgesteld in het Leeuwarderbos, maar werd in de jaren hiervoor al gezien in de Kleine Wielen. Deze soort heeft zich wellicht door de droge zomer westwaarts verplaatst. Het zou interessant kunnen zijn om de Grutte Wielen en de Kleine Wielen te gaan onderzoeken op zandsorten. Hierdoor kan gekeken worden of het vangen van deze soorten in een ander habitat (klei) normaal is.

Naast deze zandsorten werden er dit jaar ook een paar zeldzame vlinders gevangen die nog niet eerder waren vastgesteld in het Leeuwarderbos, of zelfs in Friesland.

Een nieuwe soort voor de omgeving van Leeuwarden werd dit jaar maar liefst tweemaal vastgesteld, waaronder een vangst in het Leeuwarderbos. Deze nieuwe soort, de esdoorndwergspanner (*Eupithecia inturbata*), is een soort van kalkrijke grond en eerdere waarnemingen bleven beperkt tot slechts drie locaties in Nederland. Een soort die zich erg aan het uitbreiden is. De bonte grasuil (*Cerapteryx graminis*) werd dit jaar voor het eerst vastgesteld in het Leeuwarderbos en is ook weer een soort van zandgronden. Ook de bruine groenuil (*Anaplectoides prasina*) werd nog niet eerder in Leeuwarden waargenomen, andere locaties uit Friesland betreffen wederom de zandgronden. Extra apart aan dit

individu was dat het een weinig voorkomende kleurvariatie betrof. Hierdoor was de soort in eerste instantie moeilijk te determineren.

bruine groenuil (*Anaplectoides prasina*)
Foto: Jeroen Breidenbach

De totale lijst van waarnemingen in het Leeuwarderbos staat op Waarneming.nl.

Bronnen

Provinsje Fryslân (2011). Natuurbeheerplan. Op www.fryslan.nl

Meteo consult (2009). Grondsoorten Nederland. Op www.weer.nl

Vlindernet (2013). Soortenomschrijvingen. Op www.vlindernet.nl

Waarneming (2013). Waarnemingen Leeuwarderbos. Op www.waarneming.nl

Het laatste nieuws uit St.Nicolaasga Andy Saunders

Sinds het jaar 2000 ben ik bezig met nachtvlinderwaarnemingen in mijn woonplaats St.Nicolaasga en in de gemeente Skarsterlân. Doordat ik van 1997 tot 2000 van Sneek naar Heerenveen naar het werk fietste, door de gemeente Skarsterlân, heb ik ook van die tijd een aantal waarnemingen. Tot nu toe heb ik een totaal van 352 verschillende soorten macronachtvlinders hier gevangen.

<i>Hepialidae</i> (wortelboorders)	3
<i>Cossidae</i> (houtboorders)	3
<i>Limacodidae</i> (slakrupsen)	1
<i>Sesiidae</i> (wespvinders)	1
<i>Lasiocampidae</i> (spinnars)	2
<i>Drepanidae</i> (eenstaartjes)	11
<i>Geometridae</i> (spanners)	127
<i>Sphingidae</i> (pijlstaarten)	9
<i>Notodontidae</i> (tandvlinders)	20
<i>Erebidae</i> spinneruilen)	35
<i>Nolidae</i> (visstaartjes)	6
<i>Noctuidae</i> (uilen)	<u>134</u>
Totaal	352

In 2013 heb ik 8 nieuwe soorten gevangen:

***Conistra rubiginosa* (zwartvlekwinteruil)**

Deze winteruil heb ik in januari op smeer in mijn tuin gevangen. Op een zachte avond (5 januari) had ik het idee om in de tuin te smeren. Ik had verwacht dat ik